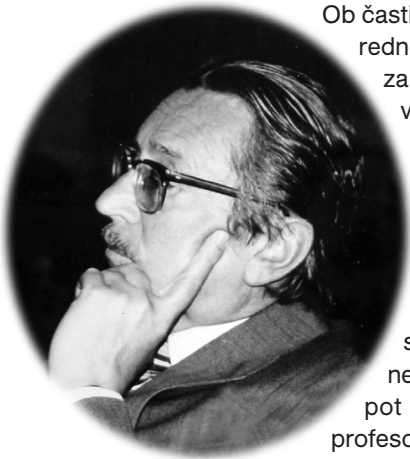

Prof. dr. Rajko Sedej
osemdeseta obletnica življenja in dela

Ob častitljivem jubileju prof. dr. Rajka Sedeja, upokojenega rednega profesorja stomatološke protetike na Odseku za dentalno medicino Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani, ob osemdesetletnici njegovega življenja in dela, želimo spregovoriti o njegovem velikem prispevku k razvoju slovenske stomatološke protetike, v kateri je bil dolga leta dominantna osebnost. Radi se spominjamo časov, ki smo jih preživel pod njegovim vodstvom in mentorstvom. Čeprav nam spomin seže samo na dvajset skupnih delovnih let pred njegovo upokojitvijo in še nekaj študijskih let povrh, nam je jasna življenjska pot in podoba moža protetika, univerzitetnega profesorja, življenjskega učitelja in do neke mere vzornika, ustvarjalca in znanstvenika na področjih fiksne protetike, dentalnih materialov in tehnologij, ljubitelja lepih umetnosti, narave, športa in predvsem svoje stroke, in jo je potrebno predstaviti mlajšim rodovom.

Po diplomi leta 1954 je začel delati kot asistent profesorja Branka Palčiča na novoustanovljeni Stomatološki kliniki in Stomatološki fakulteti pri predmetu Fiksna protetika, vendar je kmalu uvidel potrebo po razvoju in uvedbi novega predmeta, ki ga danes v svetu imenujejo Dentalni materiali in Protetična laboratorijska tehnologija. Uvedel je predmet Predklinična protetika in pozneje ustanovil Inštitut za predklinično protetiko, ki ga je vodil do upokojitve ob koncu leta 1991. Po smrti profesorja Palčiča leta 1971 je prevzel Kliniko in pouk fiksne protetike in ga vodil do leta 1987, ko ga je nasledil profesor dr. Vinko Vidmar. V tem obdobju je deset let učil tudi na Višji stomatološki šoli v Mariboru. Naloge predstojnika Katedre za stomatološko protetiko Medicinske fakultete je opravljal od leta 1967 do 1991. Bil je tudi prodekan Medicinske fakultete.

Leta 1973 je uvedel specializacije iz stomatološke protetike in vzgojil je okoli 40 specialistov. S sodelavci je postavil specialistično mrežo po Sloveniji, ki jo danes poskušamo ponovno vzpostaviti. Gradniki prenovljene slovenske stomatološke specialistične mreže naj bi bile številne delovne skupine specialistov vseh stomatoloških strok, razporedene po vsej Sloveniji. Bil je tudi oče Sekcije za stomatološko protetiko pri SZD, ustanovljene leta 1978. Prvo predsedništvo je nesebično prepustil mlajšemu sodelavcu. Oblikovno in pojmovno čist in jasen znak Sekcije za stomatološko protetiko, ki ga je oblikoval profesor Sedej, še danes krasi sekcijske dokumente in publikacije. Protetični seminarji, ki jih je s sodelavci in specializanti začel v Celju in jih danes nadaljujemo kot bienalne mednarodne protetične simpozije na Bledu, so bili njegova ideja in so potekali pod njegovim jasnim vodstvom. Na njih je s sodelavci slovenskim zobozdravnikom in zobnim tehnikom predstavil vsakokratne novosti in postavljaj doktrino stomatološke protetike. Posebno pomembna sta bila seminarja o enodelni uliti prevleki in o načelih diagnostike, načrtovanja in pripravljajnih postopkih v protetiki. S tem je bil postavljen temelj sodobne slovenske protetike.

Profesor Sedej je bil znan kot odličen govorec in koncizen predavatelj. Njegova predavanja so bila vedno bogato obiskana. Bil je prvi in doslej edini zobozdravnik pri nas, ki se je poglobljeno ukvarjal z žlahtnimi kovinami in je dolga leta raziskovalno sodeloval z Metalurškim inštitutom. Ukvarjal se je tudi z nekovinskimi gradivi in laboratorijsko tehnologijo. O protetičnih gradivih je objavil odlično knjigo, ki žal obstaja samo v slovenskem jeziku.

Mnogo pred svojim časom je predaval in pisal o estetiki v stomatološki protetiki, prenašal teorijo likovne estetike v pouk in v svoje klinično delo. Tudi njegov doktorat iz leta 1969 je mnogo pred drugimi skozi njegov lastni eksperiment postavil načela estetike pri protetični rehabilitaciji. Žal laboratorijske tehnike njegovega časa niso omogočale ustvarjati take bele estetike, kot si jo je želel in kot jo lahko ustvarjamo danes. V razvoj fasetirane prevleke, ki je bila estetsko sidro njegovega časa, sta s sodelavcem Božom Česnikom vložila mnogo truda.

Skupaj z višjim zobotehnikom Rafkom Irgoličem je leta 1984 postavil višješolski študij laboratorijske stomatološke protetike na Visoki šoli za zdravstvo Univerze v Ljubljani. Profesor Sedej je oblikoval sodoben interdisciplinaren program študija in izbral učitelje s področij tehnike, umetnosti in klinične protetike. Tudi v tem primeru je prvo predstojništvo šole predal mlajšemu kolegu. Pouk na šoli, ki je potekal samoplačniško in ob delu, je po treh generacijah študija v takratnih viharjih družbenih časih zamrl. Prav sedaj se trudimo, da se kot ptič feniks dvigne iz pepela v novi obliki kot redna višja šola dentalne tehnologije.

V prostem času je živel z naravo in slovenskimi gorami. S soprogo sta trikrat obšla slovensko planinsko transverzalo. V nepozabnem spominu so nam ostali oddelčni pohodi na Stol in na Triglav, ko smo v enem dnevu osvojili Triglav in nato večerjali ob Zbiljskem jezeru. Tako kot svoja klinična dela je tudi izlete skrbno načrtoval in tudi dosledno izvedel. Njegovi drugi športni konjički so bili kegljanje, tek v naravi in tek na smučeh. Podpisani je še posebno ponosen, da ga je uvedel v čarobni svet teka na smučeh na Pokljuki, v Tamarju, ... in da sta se udeleževala smučarskih maratonov.

Leta 1985 je dobil red dela z zlatim vencem, leta 1995 častni znak svobode Republike Slovenije – za strokovno in organizacijsko delo na področju zobozdravstva ter dolgoletno uredniško delo pri Zobozdravstvenem vesniku. Urejanje glasila slovenskih zobozdravstvenih delavcev je bil njegov konjiček in velika ljubezen. Bil je glavni in odgovorni urednik, recenzent in tudi tehnično ga je sam urejal, ker je ljubil red in likovno skladno postavitev besedila in ilustracij. Mnogi pisci se ga radi spominjamo, ker je z nami presedel ure in ure in nam nesebično popravljaj besedila. Neprecenljiva je njegova vloga pri ohranjanju in ustvarjanju slovenske stomatološke besede. Časopis je na visoki strokovni ravni urejal celih 40 let, kar je gotovo rekord v svetovnem merilu.

Njegove misli in strokovne ideje še danes živijo v predavanjih njegovega naslednika in se prenašajo na nove generacije. Profesorju Sedeju želimo še mnogo let, polnih zdravja in zadovoljstva v krogu družine, v naravi in ob lepi knjigi.

Ljubo Marion